

Araştırma

Gönderim Tarihi: 11.07.2019

Kabul Tarihi: 04.09.2019

Okul Çağı Döneminde Kekemeliği Olan ve Olmayan Çocukların Duygu Düzenleme

Becerilerinin Karşılaştırılması: Ön Bulgular

Sükriye Kayhan Aktürk¹, Elif Meryem Ünsal²

Özet

Giriş: Duygu düzenleme becerisi duyguların farkında olmak ve duyguları uygun bir şekilde kullanabilmektir. Bu süreç duygusal tepkileri ortamın koşullarına uyum gösterecek şekilde gözleme, değerlendirme ve değiştirebilme becerisini içermektedir. Uluslararası alan yazında kekemeliği olan çocukların duygu düzenleme becerilerinde birtakım güçlükler yaşadığını gösteren araştırmalar mevcuttur. Bu çalışmanın amacı okul çağında kekemeliği olan ve olmayan çocukların duygu düzenleme becerilerinin karşılaştırılmasıdır. **Yöntem:** Araştırmanın çalışma grubu, 6-12 yaş aralığındaki kekemeliği olan (n=25) ve olmayan (n=25) toplam 50 çocuk ve bu çocukların ebeveynlerinden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 6-12 yaş grubundaki çocukların duygu düzenleme becerilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş ve sonrasında Türkçeye uyarlanmış Duygu Ayarlama Ölçeği (Emotion Regulation Checklist) ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Veri toplama araçlarından kişisel bilgi formu uzman dil konuşma terapistleri tarafından doldurulmuştur. Duygu Ayarlama Ölçeği ise her katılımcının ebeveyni tarafından doldurulmuştur. Araştırmada, bu ölçeğin “Değişkenlik/ Olumsuzluk” ve “Duygu Ayarlama” alt-boyutları ve bu alt-boyutların toplam skorundan elde edilen “Bütünleşik Duygu Ayarlama” skoru kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programı kullanılarak Mann Whitney-U Testi ile analiz edilmiştir. **Bulgular:** Kekemeliği olan ve olmayan grupların kullanılan ölçeğin alt boyutları olan “Değişkenlik/ Olumsuzluk” ve “Duygu Ayarlama” skorları bakımından anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Bunun yanında; gruplar “Bütünleşik Duygu Ayarlama” skorları bakımından anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. **Sonuç ve Tartışma:** Kekemeliği olan gruptaki çocukların duygu düzenleme becerileri kekemeliği olmayan gruptaki çocuklardan anlamlı düzeyde düşüktür. Kekemeliği olan çocuklara yönelik değerlendirilme ve terapi sürecinde; dil ve konuşma terapistlerinin duygu düzenleme becerilerini göz önünde bulundurarak gerekli yönlendirmeleri yapması, çevresel ve terapiye yönelik düzenlemelerde bulunması önemli görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Kekemelik, akıcılık bozukluğu, duygu düzenleme, okul çağı dönemi, çocuklar

¹ Öğr. Gör., Anadolu Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, sukriyeka@anadolu.edu.tr

² Öğr. Gör., Anadolu Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, emua@anadolu.edu.tr

Comparison of Emotion Regulation Skills of School-Age Children with and without Stuttering: Preliminary Results

Summary

Introduction: Emotion regulation is to be aware of emotions and able to use them appropriately. This process includes the ability to observe, assess, and change emotional reactions appropriate to the circumstances of the environment (Eisenberg, Fabes, Guthrie, & Reiser, 2000). In the stuttering literature, there are a number of studies that show children with stuttering have a variety of difficulties with emotion regulation (Karrass etc., 2006; Johnson, Walden, Conture, & Karrass, 2010; Arnold, Conture, Key, & Walden, 2011; Zengin-Bolat kale, Conture, Key, Walden, & Jones, 2018). The aim of this study is to compare emotion regulation of school age children with and without stuttering. **Method:** The study consists of 50 school-age children with (n=25) and without (n=25) stuttering between the ages of 6 and 12. The participants are recruited from Anadolu University Speech and Language Disorders Education, Research, and Therapy Center (DILKOM). Exclusion criteria were having no psychiatric or neurological disorder, less than %3 stuttering rate and concomitant speech and language disorders. In the study, Emotion Regulation Checklist, which was originally developed by Shields and Cicchetti (1997) and adapted to Turkish by Kapçı, Uslu, Akgün and Acer (2009), was used to collect data, in addition to the demographic information form. The Emotion Regulation Checklist was completed by parents, and the demographic information sheet was filled by speech and language therapists. The Emotion Regulation Checklist is a 24-item form, composed of two sub-dimensions named Emotional Lability/Negativity and Emotion Regulation. In the study, these two sub-dimensions and the Composite Emotion Regulation score, which was obtained from total score of these two sub-scales, were used. Statistical analyses were performed with Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 21 software. Kolmogorov-Smirnov test showed that the data was not normally distributed, therefore Mann-Whitney U test was performed to compare the differences between emotion regulation scores of children with and without stuttering. The effect sizes of Mann-Whitney U test results were calculated with $r = Z/\sqrt{n}$ formula (Fritz, Morris ve Richler, 2012). **Results:** The difference between Emotional Lability/Negativity sub-dimension scores of children with and without stuttering was found to be statistically significant. Emotional Lability/Negativity scores of children with stuttering were higher than children without stuttering ($U = 180,500$; $z = -2,567$, $p < .05$, $r = -.36$). Statistically significant difference was found between the Emotion Regulation scores of the groups with and without stuttering ($U = 206,000$; $z = -2,080$, $p < .05$, $r = -.29$). The Emotion Regulation subdimension scores of children with stuttering were significantly higher than children without stuttering, which implies that, children with stuttering have lower emotional

regulation. In terms of the Composite Emotion Regulation score which is the sum of the scores obtained from both sub-dimensions, statistically significant difference was found between the groups with and without stuttering ($U = 197,500$, $z = 2,235$, $p < .05$, $r = -.32$). The Integrated Emotion Regulation scores of the stuttering group were higher than the stuttering group, which shows that emotional regulation abilities of children with stuttering were weaker than children without stuttering. Effect sizes of the statistical difference between the groups were found to be ranged from weak to moderate. **Discussion:** The results of the study showed that children with stuttering had higher scores in the Emotion Regulation, Emotion Variability/Negation sub-dimensions, and Composite Emotion Regulation than children without stuttering. When these results were examined, it was observed that the mood swings and anger reactions were more intense in the school-age stuttering group than the non-stuttering group. It was seen that they have difficulty adjusting adaptive emotions such as understanding emotions, empathy and cautiousness, and in general, their emotion regulation skills are weaker. These results are in line with the findings in the literature regarding emotion regulation skills of preschool children (Karrass et al., 2006; Johnson et al., 2010; Arnold et al., 2011). When assessing children with stuttering, it is important that language and speech therapists make the necessary environmental arrangements considering their clients' emotion regulation skills. Collaboration with family and school counselors during the therapy process will positively affect the emotion regulation of the child. This is expected to increase the benefit obtained from stuttering therapy.

Keywords: Stuttering, fluency disorder, emotion regulation, school-age, children

Giriş

Kekemelik, konuşmanın devam eden akıcılığının olağan dışı yüksek sıklıkta ve/veya sürede sekteye uğramasıdır. Bu kesintiler genellikle (a) ses, hece veya tek heceli sözcük tekrarı, (b) seslerin uzaması ve (c) sesletim ya da hava akımındaki bloklar şeklinde görülmektedir (Guitar, 2006). Kekemelik, çoğunlukla okul öncesi dönemde ortaya çıkmakla birlikte okul çağı dönemi boyunca herhangi bir yaşta da başlayabilmektir (Konrot, 2003; Yairi ve Ambrose, 2005).

Peters ve Starkweather (1989), 6-12 yaş dönemini erken okul yılları olarak ele almıştır ve bu dönemde kekemeliği olan çocukların motor ve dil becerilerinin yanı sıra sosyal ve duygusal becerilerde kekemeliği olmayan akranlarından birtakım farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Öyle ki bu dönemde çocuklar aile bireylerindense akranları ve okul çevresiyle daha çok etkileşime girmeye başlamaktadır. Kekemeliği olan çocuklar kendilerini akranlarıyla kıyaslayarak konuşmalarında ters giden bir şeyler olduğuna dair yüksek düzeyde farkındalık geliştirmektedir. Bu durum kekemeliği olan çocukların konuşma ve iletişim gerektiren alanlarda kendilerini başarısız hissetmelerine yol açarak duygusal problemlere zemin hazırlamaktadır. Buna paralel olarak güncel araştırmalar da kekemeliği olan ve olmayan çocukların sosyal ve duygusal beceriler açısından farklılaştığını; kekemeliği olan çocukların akranlarının gerisinde olduğunu desteklemektedir (McAllister, 2016; Evangelos, Marioeleni ve Charalampos, 2014).

Sosyal ve duygusal becerilerin bir boyutu olan duygu düzenleme süreci kısaca duyguların farkında olmak ve duyguları uygun bir şekilde kullanabilmek olarak tanımlanmaktadır (Thompson, 1994). Daha ayrıntılı ele alacak olursak, duygu düzenleme; kişinin bir amaca ulaşırken olumlu ve olumsuz içsel duygu durumlarını (Grolnick, McMenemy ve Kurowski, 2003) ve duyguyla ilişkili fizyolojik süreçlerini ortamın koşullarına uyum gösterecek şekilde (Thompson, 1994) başlatma, sürdürme, ayarlama veya bunların

oluşumunu, yoğunluğunu ve süresini değiştirme sürecidir (Eisenberg, Fabes, Guthrie ve Reiser, 2000). Bu süreç duyguların yeniden yapılandırılmasını, kontrol edilmesini, ayarlanmasını ve değiştirilmesini içermektedir (Cicchetti, Ganiban ve Barnett, 1991). Duyguların düzenlenmesi sosyal hayattaki hedeflere ulaşmada, sosyal ilişkileri sürdürmede ve bu ilişkilerin niteliğini belirlemede oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Gross, 2002; John ve Gross, 2004).

Uluslararası alan yazında kekemelik ve duygu düzenlemeyi birlikte ele alan modeller mevcuttur. *Kekemeliğin İletişimsel ve Duygusal Modeli (Communication-Emotional Model of Stuttering)* genetik-çevre etkileşiminin, dil ve konuşmanın planlaması ve üretimin etkileşimiyle birlikte duygusal reaktivitenin ve regülasyonun kekemelik tablosunu kötüleştirdiğini ileri sürmektedir. Bir diğer deyişle, yüksek düzeyde reaktif (sık ve yoğun duygusal uyarım yaşama yatkınlığı olan) ve duygusal düzenlemesi düşük olan çocuklar konuşmadaki bozulmalarına daha fazla tepki vermekte ve bu durum diğer etmenlerin etkileşimiyle birlikte akıcılığı etkileyebilmektedir (Conture ve ark., 2006). Yine benzer yönleri bulunan *İkili Yatkınlık-Stresör Modeli'ne (Dual Diathesis-Stressor Model)* göre dilsel talepler ve yatkınlıkların yanında duygusal reaktivite ve duygusal düzenlemede güçlük bireylerin kekemeliğinin sıklığını ve şiddetini etkileyebilmektedir (Walden ve ark., 2012). Ayrıca Karrass ve ark. (2006) tarafından öne sürülen ve bu iki model ile paralellik gösteren *Duygusal Reaktivite, Duygusal Regülasyon ve Kekemelik Modeli (Emotional Reactivity, Regulation and Stuttering Model)* de duygusal reaktivite düzeyi yüksek ve duygu düzenleme düzeyi düşük çocukların kekemeliğe karşı mevcut yatkınlıklarıyla birlikte (iletişimsel, motor, dilsel ve genetik) akıcısızlıklarını kontrol etmede güçlük yaşamalarına ve bu durumun da kekemeliğin kronikleşmesine zemin hazırlayabileceğini savunmaktadır.

Kekemelik ve duygu düzenlemeyi birlikte ele alan modellerin yanı sıra son yıllarda yapılan araştırmalar da kekemeliği olan çocukların duygu düzenleme becerilerinde birtakım

güçlükler yaşadığını göstermektedir (Karrass ve ark., 2006; Johnson, Walden, Conture ve Karrass, 2010; Arnold, Conture, Key ve Walden, 2011; Zengin-Bolatkale, Conture, Key, Walden ve Jones, 2018). Bu araştırmaların genellikle kekemeliği olan ve kekemeliği olmayan iki grubun duygu düzenleme becerilerinin karşılaştırılması yoluyla gerçekleştirildiği ve genellikle okul öncesi dönemi kapsadığı görülmektedir.

Karrass ve ark. (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kekemeliği olan (n=65) ve kekemeliği olmayan (n=56) 3-7 yaş aralığında çocuklar, davranış stilleri ölçeği kullanılarak karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda kekemeliği olan gruptaki çocukların daha yüksek duygusal reaktiviteye ve daha düşük duygu düzenlemeye sahip olduğu görülmüştür. Arnold ve ark. (2011) tarafından kekemeliği olan (n=9) ve kekemeliği olmayan (n=9) 3-5 yaş aralığındaki çocukların karşılaştırıldığı bir başka araştırmada içinde çeşitli duygular barındıran diyaloglar çocuklara dinletilmiştir ve hemen ardından çocukların konuşmaları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda; kekemeliği olan çocukların kekemeliği olmayan akranlarından daha reaktif ve duygu ve dikkat düzenlemede daha geride oldukları bulunmuştur. Bu durumun kekemeliği olan çocukların akıcı konuşmalarını zorlaştırabileceği sonucuna varılmıştır.

Benzer şekilde, Ntourou, Walden ve Conture (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, kekemeliği olan ve olmayan 3-5 yaş aralığında 18'er çocuğa nötr ve sinir bozucu durumlar sunulmuştur. Daha sonra bu çocuklardan öyküleme yapıları istenmiştir. Sonuç olarak, kekemeliği olan grupta daha olumsuz duygular gözlenmiş ve bu durumun akıcısızlıkların öncülü olabileceği bulunmuştur.

Türkiye’de Aydın-Uysal ve Özdemir (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada; 3-7 yaş aralığındaki kekemeliği olan, tipik gelişim gösteren ve kendiliğinden iyileşme gösteren toplam 150 çocuktan Çocuk Davranış Listesi (ÇDL) yoluyla veri toplamıştır. Kekemeliği olan grubun “Rahatsızlık” ve “Korku” ve “Olumsuz Duygulanım” alt ölçeklerine ilişkin skorları

tipik gelişim gösteren yaşlılarına göre daha yüksek bulunmuştur. Ek olarak, kendiliğinden iyileşme gösteren grup, kekeleyen gruba göre “Çabalı Kontrol” alt boyutundan daha yüksek skorlar alırken, “Olumsuz Duygulanım” alt boyutundan ise daha düşük skorlar elde etmişlerdir.

Sonuç olarak; kekemeliğe dair güncel modeller ve araştırmalar kekemeliğin değerlendirilmesi ve terapisinde birçok faktörün göz önünde bulundurulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda kekemelik; bilişsel, fiziksel, dilsel, duygusal ve sosyal bileşenler ve bu bileşenler arasındaki etkileşimler temel alınarak çok boyutlu olarak ele alınmalıdır (Smith ve Kelly, 1997; Zebrowski ve Kelly, 2002; Walden ve ark., 2012). Duygusal bileşenler içinde ele alınabilecek duygu düzenleme ve kekemeliği birlikte inceleyen araştırmaların ülkemizde oldukça sınırlı olması bu araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Buradan hareketle araştırma; okul çağı dönemde kekemeliği olan ve olmayan çocukların duygu düzenleme becerilerini karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma; kekemeliği olan ve olmayan grupların duygu düzenlemenin “Duygu Ayarlama”, “Değişkenlik/ Olumsuzluk” alt boyutları ve “Bütünleşik Duygu Ayarlama” bakımından farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi hedeflemektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, kekemeliği olan ve olmayan okul çağı dönemi 6-12 yaş grubu çocukların duygu düzenleme becerileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu 6-12 yaş arasındaki kekemeliği olan 25 çocuk, kekemeliği olan çocuklarla yaş ve cinsiyet bakımından eşleştirilmiş kekemeliği olmayan 25 çocuktan oluşmaktadır. Kekemeliği olan grubu; Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi-DİLKOM'da kekemelik terapisi almak için sırada bekleyen çocuklar oluşturmaktadır. Kekemeliği olan çocukların kekemeliği, bir uzman DKT tarafından değerlendirilmiştir. Bu grupta yer alan çocukların kekemelik frekansının %3'ten yüksek olmasına, kekemelik dışında herhangi bir dil-konuşma bozukluğunun gözlemlenmemiş olmasına ve aileden alınan bilgiye göre çocukta nörolojik ya da psikiyatrik bir bozukluk ve zihin engeli tanısının olmamasına dikkat edilmiştir. Kekemeliği olmayan grubu ise uygun/kazara örnekleme yöntemi ile seçilmiş herhangi bir dil ve konuşma bozukluğu olmayan çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan çocuklara ait demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Cinsiyet		Yaş	
	Erkek Çocuk (n)	Kız Çocuk (n)	Erkek Çocuk (Ort ± SD)	Kız Çocuk (Ort ± SD)
Kekemeliği Olan Grup	17	8	9,05 ± 2,51	8,00 ± 2,13
Kekemeliği Olmayan Grup	17	8	9,05 ± 2,51	8,00 ± 2,13
Toplam	34	16		

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından çocuk hakkındaki bilgileri edinmek amacıyla hazırlanmıştır. Ebeveynden bilgi alma yoluyla doldurulan bu form çocuğun doğum tarihi, cinsiyeti, eğitim bilgilerini içermektedir.

Duygu Ayarlama Ölçeği

Duygu Ayarlama Ölçeği (Emotion Regulation Checklist) (DAÖ), Shields ve Cicchetti (1997) tarafından 6-12 yaş grubundaki çocukların duygu düzenleme becerilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek; çocuğun anne-babası ve öğretmeni tarafından doldurulabileceği gibi çocuğu tanıyan başka bir yetişkin tarafından da doldurulabilmektedir. 24 maddeden oluşan ölçek; “Değişkenlik/ Olumsuzluk” ve “Duygu Ayarlama” olarak iki alt boyutu içermektedir. “Değişkenlik/Olumsuzluk” alt boyutu; duygu durumundaki salınımlar, öfke ile tepki gösterme, duygusal yoğunluk ve olumlu duyguların ayarlanamaması ile ilgili maddelerden oluşmaktadır. “Duygu Ayarlama” alt boyutu ise duyguları anlama, eşduyum ve temkinlilik gibi uyum sağlayıcı duygu ayarlamayı ilgilendiren maddeleri içermektedir. Ölçek maddeleri “hiçbir zaman (1)” ile “hemen her zaman (4)” arasında değişen Likert Tipi derecelendirme ölçeğine uygun olarak düzenlenmiştir. Yapılan analizler ölçeğin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. “Değişkenlik/Olumsuzluk” olarak adlandırılan ilk faktör; duygu durumundaki salınımları, öfke ile tepki göstermeyi, duygusal yoğunluğu ve olumlu duyguların ayarlanamaması ile ilgili maddeleri içermektedir. “Duygu Ayarlama” olarak adlandırılan ikinci faktör ise duyguları anlama, eş duyum ve temkinlilik gibi uyum sağlayıcı duygu ayarlama ile ilgili maddeleri içermektedir. Ölçeğin geçerliliği, çocukların duygu ayarlama becerilerini uzman gözlemcilerin değerlendirmeleri ile incelenmiş ve ölçeğin geçerliliği .77 olarak saptanmıştır (Shields ve Cicchetti, 1997).

Duygu Ayarlama Ölçeği (DAÖ); Kapçı, Uslu, Akgün ve Acer (2009) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Uyarlama sürecinde öncelikle çeviri için izinler alınmıştır. Ardından bağımsız iki akademisyen tarafından İngilizce’den Türkçe’ye ve ardından Türkçe’den İngilizce’ye çevrilmiştir. Anadili Türkçe olan ancak iyi düzeyde İngilizce bilen anneler her iki formu bir hafta arayla doldurmuştur. Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki ilişki .95 olarak

bulunmuştur. Uyarlama çalışmasına toplam 284 (klinik olmayan n= 263; klinik n= 22) çocuk katılmıştır. Uyarlama çalışması kapsamında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi iki faktörlü bir yapıya işaret etmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi, önerilen iki faktörlü yapının Türk çocuklarına uygunluğunu desteklemiştir. Ayrıca gerçekleştirilen analizler ölçeğin ölçüt ve ayırt edici geçerliğe sahip olduğunu göstermiştir. Anne ve baba değerlendirmeleri arasındaki korelasyon ($r=.81$), test-tekrar test kararlılığı ($r=.90$) ve iç tutarlık ($\alpha= .84$) analizleri ölçeğin genel olarak yüksek bir güvenilirlikle değerlendirme yaptığını göstermiştir. Bu analizler sonucunda ölçeğin, 6-13 yaş grubundaki çocukların duygu ayarlama yetkinliğini genel olarak yüksek bir güvenilirlikle değerlendirdiği belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutları ayrı ayrı skorlanabileceği gibi birleştirilmiş bir skor da elde edilebilmektedir. Duygu Ayarlama alt boyutu ve Bütünleşik Duygu Ayarlama skorlarının yüksekliği düşük düzeyli duygu ayarlama becerisinin derecesini bildirmektedir (Kapçı ve ark., 2009).

Veri Analizi/Uygulama

Araştırma kapsamındaki çocukların demografik özelliklerini betimleyen frekans ve yüzde dağılımları bulunmuştur. Skorların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan Kolmogorov-Smirnov sonucunda dağılımının normal olmadığı tespit edildiği için non-parametrik testlere başvurulmuştur.

Kekemeliği olan ve olmayan çocukların ebeveynleri tarafından doldurulan Duygu Ayarlama Ölçeği'nin alt boyutlarından ve bütünleşik olarak elde edilen duygu düzenleme skorlarının çocukların kekemeliği olup olmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için non-parametrik tekniklerden olan Mann Whitney-U tekniği kullanılmıştır. Sonrasında Mann-Whitney U testi için elde edilen istatistiksel farklılıkların etki büyüklüğü $r = Z/\sqrt{n}$ formülü ile hesaplanmış olup Cohen'in (1988 akt, Fritz, Morr,s ve Richler, 2012)

yönergesine göre ≥ 5 büyük etki büyüklüğü, .3-5 arası orta etki büyüklüğü, ≤ 1 küçük etki büyüklüğü şeklinde yorumlanmıştır. Tüm bu tekniklerin uygulanmasında Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (SPSS) 21 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular

Kekemeliği olan ve olmayan grupların Duygu Ayarlama Ölçeği'nin iki boyutundan aldıkları skorların ve bütünleşik skorlarının istatistiksel analizi Mann-Whitney U testi ile yapılmıştır. Tablo 2'de görüldüğü üzere, Duygu Ayarlama Ölçeği'nin Değişkenlik/Olumsuzluk alt boyutu skorlarına bakıldığında, kekemeliği olan grubun değişkenlik/olumsuzluk skorları kekemeliği olmayan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($U = 180,500$; $z = -2,567$, $p < .05$, $r = -.36$). Elde edilen istatistiksel anlamlılık orta düzeyde ($r = -.36$) etki büyüklüğüne sahiptir.

Tablo 2. Katılımcıların Değişkenlik/Olumsuzluk Alt Boyutu Mann-Whitney U Testi Bulguları

	N	S.O.	S.T.	U	Z	p	r
Kekemeliği Olan Grup	25	30,78	769,50	180,500	- 2,567	,01	-,36
Kekemeliği Olmayan Grup	25	20,22	505,50				

Kekemeliği olan ve olmayan grupların Duygu Ayarlama alt boyutu skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($U = 206,000$; $z = -2,080$, $p < .05$, $r = .29$), kekemeliği olan grubun Duygu Ayarlama alt boyutu skorları kekemeliği olmayan gruba göre anlamlı ölçüde daha yüksektir (Bkz. Tablo 3). Bu durum kekemeliği olan grubun duygu ayarlama becerilerinin daha geride olduğunu göstermektedir. Elde edilen istatistiksel farkın etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir ($r = -.29$).

Tablo 3. Katılımcıların Duygu Ayarlama Alt Boyutu Mann-Whitney U Testi Bulguları

	N	S.O.	S.T.	U	Z	p	r
Kekemeliği Olan Grup	25	29,76	744,00	206,000	-2,080	,03	-,29
Kekemeliği Olmayan Grup	25	21,24	531,00				

Tablo 4'te de görüldüğü gibi her iki alt boyuttan alınan skorların toplamıyla elde edilen Bütünleşik Duygu Ayarlama skorlarına bakıldığında kekemeliği olan ve olmayan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir ($U= 197,500$, $z = -2,235$, $p < .05$, $r = .32$). Kekemeliği olan grubun Bütünleşik Duygu Ayarlama skorları kekemeliği olmayan gruba göre daha yüksek bulunmuştur ve aradaki istatistiksel fark orta dereceli bir etki büyüklüğüne sahiptir ($r= .32$). Bütünleşik Duygu Ayarlama skorlarının daha yüksek oluşu duygu düzenleme becerisindeki geriliği ifade etmektedir. Bu durumda kekemeliği olan grubun duygu düzenleme becerileri kekemeliği olmayan gruba göre daha zayıf bulunmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Bütünleşik Duygu Ayarlama Mann-Whitney U Testi Bulguları

	N	S.O.	S.T.	U	Z	p	r
Kekemeliği Olan Grup	25	30,10	752,50	197,500	-2,235	,02	-,32
Kekemeliği Olmayan Grup	25	20,90	522,50				

Tartışma

Son yıllarda kekemeliği olan bireylerin duygu düzenleme becerilerinin kekemeliği olmayanlardan farklı olup olmadığını araştıran çalışmalar literatürde daha fazla yer almaya başlamıştır, ancak literatürdeki araştırmaların çoğunlukla okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerilerini incelediği görülmektedir (Karrass ve ark., 2006; Johnson ve ark., 2010; Arnold ve ark., 2011; Zengin-Bolatkale ve ark., 2018). Mevcut çalışmada okul çağındaki kekemeliği olan ve olmayan çocukların duygu düzenleme becerileri, ebeveynlerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerini puanladığı Duygu Ayarlama Ölçeği kullanılarak

karşılaştırılmıştır. Duygu Ayarlama, Değişkenlik/Olumsuzluk alt boyutlarından elde edilen skorlar ve Bütünleşik Duygu Ayarlama skorları karşılaştırılarak incelenmiştir.

Araştırmanın sonuçları kekemeliği olan çocukların Duygu Ayarlama, Değişkenlik/Olumsuzluk alt boyutlarında ve Bütünleşik Duygu Ayarlama skoru açısından kekemeliği olmayan çocuklara göre daha yüksek skorlar aldığını göstermektedir. Bu sonuçlara bakıldığında okul çağındaki kekemeliği olan grubun kekemeliği olmayan gruba kıyasla duygulanım salınımlarının ve öfke ile tepki vermelerinin daha yoğun yaşandığı; duyguları anlama, eşduyum ve temkinlilik gibi uyum sağlayıcı duyguları ayarlamakta güçlük çektikleri ve genel olarak bakıldığında duygu düzenleme becerilerinin daha zayıf olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Mevcut araştırmanın sonuçları literatürde okul öncesi çağıdaki çocukların duygu düzenleme becerileriyle ilgili elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir (Karrass ve ark., 2006; Johnson ve ark., 2010; Arnold ve ark., 2011). Araştırma bulguları okul öncesi dönemdeki çocukların stresli ve zorlayıcı durumlarda daha yoğun duygusal tepkiler gösterdiğini (Karrass ve ark., 2006), olumsuz duygulanımlarının (Ntourou ve ark., 2013) ve olumsuz duygu ifadelerinin (Johnson ve ark., 2010) daha yüksek olduğunu göstermiştir. Türkçede yapılan güncel bir çalışmada da (Aydın-Uysal ve Özdemir, 2019) 3-7 yaş arasındaki gelişimsel kekemeliği olan grupta rahatsızlık, korku ve olumsuz duygulanım skorlarının daha yüksek olduğu; kendiliğinden iyileşme gösteren çocukların kekelemeye devam eden çocuklara göre daha düşük olumsuz duygulanım skorlarına sahip olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmada ise okul çağındaki kekeleyen çocukların Değişkenlik/Olumsuzluk alt boyutundan kekemeliği olmayan çocuklara göre daha yüksek skorlar almış olmaları okul öncesi dönemdeki olumsuz duygulanımların okul çağında da süreklilik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Olumsuz duygulanımların mevcudiyeti kadar bu duyguların ayarlanması ve uyum sağlayıcı duyguların ayarlanabilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu sayede çocuklar olumsuz duygulanımlarını düzenleyerek hızlı bir biçimde kendilerini sakinleştirebilmektedirler (Karrass ve ark., 2006). Kekemeliği olan okul öncesi dönemdeki çocukların bu becerilerinde zayıflık olmasının yanı sıra (Karrass ve ark., 2006), duygu düzenleme stratejilerinin az kullanılıyor olması daha yüksek kekeleme sıklığıyla ilişkili bulunmuştur (Arnold ve ark., 2011). Üstelik kekemeliği olan çocukların olumlu duygulanımlarını yönetmekte de güçlük çektikleri ve hediye almak gibi olumlu duyulanım yaratan bir olayın sonrasında bile akıcısızlıklarının arttığı görülmüştür (Johnson ve ark., 2010). Söz konusu araştırmada kekemeliği olan okul çağı çocuklarının Duygu Ayarlama ve Bütünleşik Duygu Ayarlama skorları kekemeliği olmayan çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmamızın sonuçları önceki araştırmalarda okul öncesi çocuklarda gözlemlenen olumlu ve olumsuz duygulanımları düzenlemekte ve kendini sakinleştirebilmekte görülen güçlüklerin okul çağı çocukları için de geçerli olduğunu göstermektedir.

Araştırmamız neden-sonuç ilişkisi göstermeyi amaçlamadığı için kekemeliğin kendisinin mi duygu düzenlemeyi güçleştirdiğini, yoksa duygu düzenleme becerilerindeki zayıflığın mı kekemelik üzerinde etkisi olduğu aydınlatılmamıştır. Ancak Aydın-Uysal ve Özdemir'in (2019) çalışmasında kendiliğinden iyileşme gösteren çocukların çabalı kontrol skorlarının kekeleyen çocuklara göre daha yüksek olması gelişimsel kekemeliğin kronikleşmesinde mizacın ve duygu düzenlemenin etkisinin olabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle araştırmamızda okul çağındaki kekeleyen çocukların duygu düzenleme becerilerindeki zayıflığın daha erken yaşlardan başlayarak devam eden bir durum olabileceği düşünülmektedir. Gelişimsel kekemelikte duygu düzenleme becerilerinin rolünün gereğince

aydınlatılması için boyamsal ve daha geniş katılımcı sayısına sahip araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Mevcut araştırmanın örneklem büyüklüğünün dar olması, kadın-erkek dağılımı gibi çeşitli sınırlılıkları mevcuttur. İleriki araştırmaların farklı yaş gruplarında ve daha geniş örneklerle tekrarlanması önerilmektedir. Ergen ve yetişkin kekemeliği olan gruplarda da duygu düzenleme becerilerinin kekemeliği olmayan gruplarla karşılaştırılması kekemelik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkileri ortaya koymakta yol gösterici olacaktır.

Bu araştırmada grup içi cinsiyet dağılımı evrensel olarak kekemeliği olan bireylerdeki erkek-kadın oranını (4:1) yansıtmamaktadır (Guitar, 2006). Sonraki araştırmaların evrensel kadın-erkek dağılımını gözetenek oluşturulması daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır. Ebeveynlerin çocuklarını değerlendirmelerine dayalı ölçeklerin yanı sıra çocukların çeşitli koşullarda gözlemlenmesi ile duygu düzenleme becerilerinin değerlendirildiği araştırmalara da gereksinim vardır.

Dil ve konuşma terapistlerinin kekemeliği olan çocukları değerlendirirken duygu düzenleme becerilerini göz önünde bulundurarak gerekli yönlendirmeleri yapması ve çevre düzenlemelerinde bulunması önem taşımaktadır. Terapi sürecinde çocuğun ailesi ve okul psikolojik danışmanı ile iş birliği yapılması çocuğun duygu düzenlemesini olumlu yönde etkileyecektir. Bu durumun kekemelik terapisinden elde edilen faydayı arttıracığı öngörülmektedir. İleriki araştırmalarda kekemelik terapisinden elde edilen başarı ve duygu düzenleme becerileri arasındaki yordayıcı ilişkinin aydınlatılması, dil ve konuşma terapisi alanına önemli katkılarda bulunacaktır.

Kaynaklar

- Arnold, H. S., Conture E. G., Key, A.P.F., & Walden, T. (2011). Emotional reactivity, regulation and childhood stuttering: A behavioral and electrophysiological study. *Journal of Communication Disorders, 44*, 276-293.
- Aydın-Uysal, A., & Özdemir, S. (2019). Temperamental characteristics of children who stutter and children who recovered stuttering spontaneously, *Türkiye Klinikleri, 4(2)*, 117-131.
- Cicchetti, D., Ganiban, J., & Barnett, D. (1991). Contributions from the study of high-risk populations to understanding the development of emotion regulation. Garber, J. & Dodge, K. A. (Eds.). *The development of emotion regulation and dysregulation* (s.s. 15-48). New York: Cambridge University Press.
- Conture, E. G., Walden, T. A., Arnold, H. S., Graham, C. G., Hartfield, K. N., & Karrass, J. (2006). A communication-emotional model of stuttering, *Current Issues in Stuttering Research and Practice* içinde A. Bernstein Ratner, J. Tetnowski (Ed.) New York: Psychology Press.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Guthrie, I. K., & Reiser, M. (2000). Dispositional emotionality and regulation: Their role in predicting quality of social functioning. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 136-157.
- Evangelos, F., Marioeleni, A., & Charalampos, S. (2014). Children with stuttering at school. *Journal of Human and Social Science Research, 5(1)*, 01-07.
- Fritz, C. O., Morris, P. E., & Richler, J. J. (2012). Effect size estimates: Current use, calculations, and interpretation. *Journal of Experimental Psychology: General, 141(1)*, 2-18.
- Grolnick, W. S., McMenemy, J. M., & Kurowski, C. O. (2003). Emotional self regulation in infancy and toddlerhood. L. Balter & C. S. Tamis- LeMonda (Ed). *Child Psychology: A Handbook of Contemporary Issues* içinde New York: Psychology Press.
- Gross, J. J. (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology, 39*, 281-291.
- Guitar, B. (2006). *Stuttering: An Integrated Approach to Its Nature and Treatment*. Baltimore: Lippincott Williams and Wilkins.
- John, O. P., & Gross, J. J. (2004). Healthy and unhealthy emotion regulation: Personality processes, individual differences, and life span development. *Journal of Personality, 72*, 1301-1333.

- Johnson, K., Walden, T., Conture, E., & Karrass, J. (2010). Spontaneous regulation of emotions in preschool children who stutter: Preliminary findings, *Journal of Speech Language and Hearing Research, 53*, 1-18.
- Kapçı, E., Uslu, R., Akgün, E., & Acer, D. (2009). İlköğretim çağı çocuklarında duygu ayarlama: Bir ölçek uyarlama çalışması ve duygu ayarlama ile ilgili etmenlerin belirlenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 16* (1), 13-20.
- Karrass, J., Walden, T. A., Conture, E. G., Graham, C. G., Arnold, H. S., Hartfield, K. N., & Schwenk, K. A. (2006). Relation of emotional reactivity and regulation to childhood stuttering, *Journal of Communication Disorders, 39*, 402-423.
- Konrot, A. (2003). Okul öncesi dönemde dil ve konuşma sorunları. S. Topbaş (Ed.), *Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi* içinde (s. 211-222). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- McAllister, J. (2016). Behavioural, emotional and social development of children who stutter. *Journal of Fluency Disorders, 50*, 23-32.
- Ntourou, K., Walden, T. A., & Conture, E. G. (2013). Emotional reactivity and regulation in preschool age children who stutter, *Journal of Fluency Disorders, 38*(3), 260-274.
- Peters, H. F. M., & Starkweather, C. W. (1989). Development of stuttering throughout life. *Journal of Fluency Disorders, 14*(5), 303-321.
- Shields, A., & Cicchetti, D. (1997). Emotion regulation among school-age children: The development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental Psychology, 33*, 906-916.
- Smith, A., & Kelly, E. (1997). Stuttering: A dynamic, multifactorial model. R. F. Curlee & G. M. Siegel (Ed.), *Nature and Treatment of Stuttering: New Directions* içinde (p. 204-217). Massachusetts: Allyn & Bacon.
- Thompson, R. A. (1994) Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 59* (2/3), 25-52.
- Walden, T. A., Frankel, C. B., Buhr, A. P., Johnson, K. N., Conture, E. G., Karrass, J. M. (2012). Dual diathesisstressor model of emotional and linguistic contributions to developmental stuttering, *Journal of Abnormal Child Psychology, 40*, 633-644.
- Yairi, E., & Ambrose, N. G. (2005). *Early childhood stuttering: For clinicians by clinicians*. Texas: PRO-ED Inc.
- Zebrowski P. M., & Kelly, E. M. (2002). *Manual of Stuttering Intervention*. Canada: Thompson.
- Zengin-Bolatkale, H., Conture, E. G., Key, A. P., Walden, T. A., & Jones, R. M. (2018). Cortical associates of emotional reactivity and regulation in childhood stuttering. *Journal of Fluency Disorders, 56*, 81-9